

זה הבסיס

מטרת הפעולה

החניכים ירגישו כי דרך ארץ היא דבר בסיסי שיש לכל אדם.

מבנה הפעולה

- א. דרך ארץ טבועה באדם
- ב. מהי דרך ארץ?
- ג. המסע אל השלמות
- ד. הרצון שנו-סיכום

מהלך הפעולה

א. דרך ארץ טבועה באדם

כל חניך מקבל שלושה פתקים בצבעים שונים. מציגים לחניכים דילמות (נספח 1) ונותנים שלוש אפשרויות לתגובה או לצורת התנהגות. כל חניך ירים פתק מה הוא היה עושה (כל צבע מייצג תשובה אחרת).

לאחר הצגת הדילמות נשאל את החניכים מדוע הם אינם גונבים, משקרים או מעתיקים במבחן. אנחנו לא מסתפקים בתשובה "ככה כתוב בתורה" וכדומה, אלא רוצים להגיע לכך שבכל אדם טבוע מוסר. האדם מעצם ברייתו הוא מוסרי. לכן, שואלים את החניכים שאלות כמו: "אם לא הייתה תורה, הייתם מסוגלים לרצוח? הייתם מסוגלים לגנוב?" כלומר, לא רק התורה היא זו שגורמת לנו להתנהג בדרך ארץ, בצורה מוסרית. עוד לפני הרובד של התורה, קיים בנו מוסר טבעי.

ב. מהי דרך ארץ?

בוחרים חמישה חניכים. ארבעה חניכים מקבלים כתר שעליו כתוב שם של חיה (לדוגמה: כלב, צפרדע, חמור, חתול) והחניך החמישי מקבל כתר שעליו כתוב הביטוי 'בן אדם'. נציג לחניכים כל מיני תכונות המביעות דרך ארץ. החניכים יחלקו סוכריות טובי, פתקים או כל דבר אחר לחניך שמייצג את מי שהתכונה הזו קיימת בו, ושאלו מצפים ממנו לנהוג על פיה.

התכונות:

☐	עזרה לזולת	☐	כבוד
☐	שמחה בחלקך	☐	כיבוד הורים
☐	יושר	☐	איכפתיות

נראה שאנחנו מצפים מהאדם שינהג בדרך ארץ - בגלל תכונות מסוימות ובסיסיות הקיימות בו, לעומת החיות שמהן אנחנו לא מצפים שינהגו על פי תכונות אלו.

צריך להדגיש שיכול להיות שיש תכונה אחת או שתיים שהייתי "מצפה" מחיה לנהוג לפיה, אך כל התכונות יחד כהתנהגות מוסרית - מצופות רק מבני אדם. כלומר, יש בנו משהו ששונה משאר בעלי החיים, שבגללו ניתן לצפות מאיתנו להתנהג בצורה מסוימת. ל"משהו" הזה קוראים דרך ארץ.

מהי דרך ארץ?

"דרך ארץ היא ההתנהגות הבסיסית והאנושית ביותר של כל בן אנוש. המוסריות, הדאגה לזולת, האכפתיות החברתית והכבוד שבין אדם לזולתו - הם הבסיס לדרך ארץ שקדמה לתורה". (ב. פרינץ)

ג. המסע אל השלמות

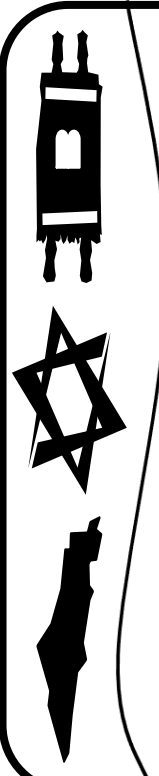
מניחים על הרצפה כחמישים כוסות חד פעמיות הפוכות ומספרים לחניכים סיפור (נספח 2). בכל פעם שגיבור הסיפור מתנהג שלא בדרך ארץ נדרוך על כוס חד פעמית אחת, עד שכל הכוסות המפוזרות יתכווצו. נסביר לחניכים שחוץ מזה שההתנהגות שלא בדרך ארץ פוגעת בסביבה שלנו (אם מישהו גונב - יהיה חסר משהו לחבר שלו, מי שרוצח - לוקח חיים של מישהו אחר, מי שמתייחס לא יפה - מעליב חבר שלו וכו'), ההתנהגות הזאת פוגעת גם בעצמנו. האדם הוא טוב מיסודו, הוא בא לעולם טהור, בלי חטאים ועם נפש שלמה (כמו הרבה כוסות חד פעמיות), ובכל פעם שהוא מתנהג בצורה לא טובה הוא הורס לעצמו משהו בפנים.

ד. הרצון שלנו - סיכום

מסכמים: דרכו של אדם היא להתנהג בדרך ארץ, ככה נבראנו וזה הטבע שלנו. טכנית, אדם יכול להתנהג גם שלא בדרך ארץ - לקלל, לגנוב, להעליב - אבל אין זה בטבע שלו - זהו שימוש לא נכון בכוחות של האדם וזה מקלקל אותו. לדוגמה, שולחן אשר משתמשים בו כדי להניח עליו דברים, לאכול סביבו וכדומה - אפשר להשתמש בו גם בתור קרש חיתוך ולחתוך עליו ירקות. מבחינה טכנית הדבר אפשרי, אבל אין זו מטרת השולחן, ואם נחתוך עליו ירקות הוא יישרט וימלא בחתכים ובחורים שיפריעו לנו אחר כך, כשנרצה להשתמש בו למטרתו האמיתית. השולחן יתקלקל; מפתח - נועד כדי לנעול או לפתוח מנעולים. אפשר להשתמש בו גם בתור אולר ולחתוך בעזרתו דברים, אבל זה יכול להרוס אותו, לסתום בו את החריצים ולעקם אותו; חולצה שמשתמשים בה כסמרטוט, וכן הלאה, כיד הדמיון הטובה עליכם. כך גם אנחנו - נבראנו בעלי נפש טובה,

וצורת ההתנהגות הטבעית שלנו היא להתנהג בדרך ארץ: לכבד, לסלוח, לתת לאחרים. אמנם אנחנו יכולים להתנהג בצורה מנוגדת לכך, לצעוק, לקלל, להעליב חברים, אבל זה לא אנחנו, וזה מקלקל את מה שאנחנו באמת.

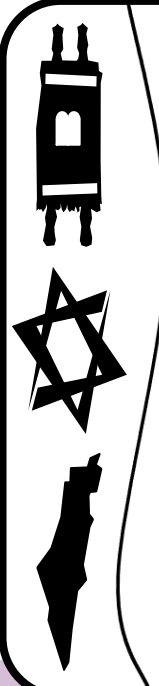

העפתי אבן תוך כדי משחק ובטעות היא שברה את חלון הכיתה.

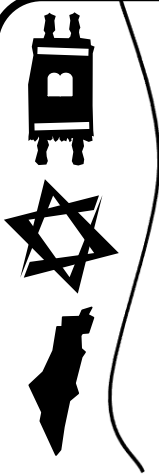
המורה מאשימה בטעות את חבר שלי ורוצה להעניש אותו. מה לעשות?

א. ללכת למורה ולהגיד שאני זרקתי את האבן.
ב. לא לעשות כלום, לתת לחבר שלי לשאת בעונש.
ג. לגבש את כל הכיתה, שכל הכיתה תיענש!

אני צריך דחוף עשרה שקלים כדי להגיע הביתה! מה לעשות?

א. לבקש מאנשים מהרחוב תרומה של עשרה שקלים.
ב. לגנוב מאיש מהרחוב.
ג. יש קבצן עיוור ברחוב שקרוב אליו מונח מטבע של עשרה שקלים. לקחת אותו ולהמשיך בדרכי!

יש מחר מבחן שלא למדתי אליו. מה לעשות?

א. לעשות את עצמי חולה ולא ללכת לבית הספר.

ב. להעתיק מחבר שלי את המבחן ולהצליח בו.

ג. לעשות את המבחן בידיעה שאכשל בו.

נספח 2

הבוקר קמתי מאוחר ולא היה לי זמן... התארגנתי תוך כמה דקות ורצתי לאוטובוס. כשרצתי לאוטובוס הפכתי בטעות את פח האשפה. לא התעכבתי כדי לפנות את מה שנשפך, כי ממילא יבוא היום מישהו מהעירייה לנקות. הגעתי לבית הספר כמה דקות אחרי הצלצול. המורה כבר היתה בכיתה... מהרגע שהגעתי ועד סוף השיעור כולם דיברו, כולל אני. באיזשהו שלב כבר היה ממש משעמם אז תפסתי יוזמה וזרקתי על המורה כדור מנייר. סוף סוף היה אקשן בכיתה! המורה הסתובבה אלינו בכעס ושאלה: מי עשה את זה? לא עניתי! למה שאני איענש על זה שקצת הפגתי לכולנו את השעמום?

בהפסקה הראשונה שיגענו את אחד החבר'ה, והשארנו לו הודעות מבהילות בפלפון שלו. בשיעור השני היה מבחן באנגלית, והמורה קראה ספר בזמן הזה כך שהיה ממש קל להעתיק.

בהפסקות הבאות שיחקנו כדורגל בחצר, והכיתה השנייה ניצחה. הכל היה בגלל גדי! הוא אף פעם לא תופס תיכדורים שמעבירים לו! היינו צריכים לא לתת לו לשחק כמו שלא נתנו ליוסי... הלכנו איתו מכות כמו שאנחנו עושים לכל אחד שמעצבן אותנו והבטחנו לעצמנו שבפעם הבאה לא ניתן לו לשחק!

לפני השיעור האחרון בהיסטוריה הייתי צריך מהר להעתיק את שיעורי הבית. הייתי ממש בר מזל כי המורה ביקשה בדיוק ממני להקריא את אחת התשובות.

בסוף הלימודים כבר הייתי ממש עייף ולא היה לי כוח לחכות לאוטובוס. ראיתי את האופניים של גדי אז לקחתי לו אותם. אני אחזיר לו אותם מחר ואני מקווה שהוא יסלח לי.

עכשיו אני יושב ברוגע ואוכל ארוחת צהריים. כמעט הייתי צריך ללכת עם אחי הקטן לגינה, אבל אמרתי לו שהוא ילד מעצבן ואין לי כוח אליו וכך אני יכול לשבת עכשיו בשקט.

במחשבה לאחור אני חושב שהיום עבר די טוב אף על פי שקמתי קצת מאוחר...
